

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ**

**ОДЕСЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ
ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**

Кафедра державного управління і місцевого самоврядування

**ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ:
ІСТОРІЯ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ,
ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

[Електронний ресурс]

*Матеріали VIII Міжнародної наукової Інтернет-конференції
аспірантів та докторантів з державного управління*

26 травня 2017 року

Одеса – 2017 – Odessa

Домбровська Світлана Миколаївна,

*д.держ.упр., проф., начальник навчально-науково-виробничого центру
Національного університету цивільного захисту України*

СОЦІАЛЬНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ: ПОНЯТТЯ ТА МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Соціальна безпека – дефініція, яка недостатньо повно розроблена в науці «Державне управління», що обумовлює актуальність даної проблеми. У широкому сенсі така безпека близька до безпеки суспільства, тому що розглядає всі сфери життєдіяльності людей [1]. У вузькому сенсі вона передбачає стабільний розвиток соціуму, функція якого полягає у відтворенні людського потенціалу [там само]. Отже, структурною одиницею будь-якого суспільства є особистість, тому необхідним є здійснення дослідження проблеми безпеки в контексті забезпечення соціального розвитку держави.

Відповідно до пріоритетів розвитку України [2] урахування потребують особливості державного управління соціальною сферою. Остання перебуває в умовах модернізаційних державноуправлінських змін і соціальної трансформації. Це вимагає активної участі держави в управлінні процесами функціонування соціальної інфраструктури та ключових сфер життєдіяльності.

В узагальненому вигляді соціальну сферу можна охарактеризувати як систему, що складається з галузей і ланок соціально-економічної сфери, взаємозв'язків її суб'єктів, функціонування яких спрямоване на розвиток цих сфер, власне відтворення, задоволення інтересів через отримання відповідних послуг, реалізацію людського потенціалу та капіталу, підвищення рівня й якості життя з урахуванням особливостей регіонів. Забезпечити таке функціонування та соціальну стабільність покликана держава в особі органів державної влади шляхом вчасного та гнучкого використання економічних, політичних та ін. засобів щодо виявлення тенденцій і результатів соціально-економічних процесів. Окрім цього, суб'єктами управління соціальною сферою виступають самоврядні суб'єкти, а також господарюючі та громадські організації, які в певній мірі виконують соціально-орієнтовані функції, сприяючи поєднанню в ієрархічну систему соціальних задач, індикаторів, соціальних загроз і стандартів розвитку.

Поняття соціальної безпеки є одним з визначальних параметрів національної безпеки, і воно повинно бути концептуально покладено в основу здійснення державної соціальної політики України. Тільки політика, побудована на базі розуміння цього та проведених емпіричних досліджень, може максимально гарантувати громадянину захист його соціальних прав і свобод, забезпечити йому гідне існування та підтримку в усіх можливих життєвих ситуаціях.

Складність вирішення проблеми забезпечення соціальної безпеки України та її регіонів полягає в необхідності спільного вирішення двох взаємопов'язаних завдань: організаційних трансформацій і оперативного управління повсякденною діяльністю в межах уже сформованого організаційного середовища. Держава, відстоюючи не тільки свої, а й національні (регіональні) інтереси, як інструмент впливу на рівень соціальної й економічної безпеки використовує певні прямі та непрямі «важелі». До важелів прямого впливу можна віднести оптимальний напрямок і використання грошових потоків, надання комунікативних послуг, регулювання законодавчої діяльності, регулювання податкової політики тощо, а до важелів непрямого впливу – законодавчий, адміністративно-правовий, судовий та економічний впливи з метою формування необхідних реакцій населення на події, що відбуваються.

Основну потенційну загрозу соціальній безпеці представляє порушення пропорцій відтворення як під час економічних криз (валютних, грошово-кредитних, фінансових, біржових, аграрних та ін.), так і подальше поглиблення диспропорцій під час розвитку економіки й її реформування. З огляду на це під соціальною безпекою можна розуміти захищеність потреб громадян, окремих груп і соціальних верств, об'єднань людей у регіонах і населення країни в цілому в збалансованому відтворенні й споживанні матеріальних благ, необхідних для їх виробничої, суспільної життєдіяльності, освіти та розвитку.

Найважливішим документом, що закріплює принципи державної політики України у сфері національної безпеки, є Стратегія національної безпеки України [2, п. 2.2, 2.4 Розділ «Засади захисту життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави»]. У ній у стислій формі сформульовано, у чому полягають на сучасному етапі основні інтереси суспільства й особистості, що визначають у сукупності загальнодержавні інтереси. При цьому головну функцію соціальної безпеки можна охарактеризувати з позиції відтворення людського потенціалу та соціального

капіталу. Отже, соціальна безпека – це стан, який відзначається характеристикою політичних, правових, економічних, ідеологічних, організаційних та соціально-психологічних заходів досягнення оптимального рівня безпеки «наразі» і «на майбутнє» територіальних соціально-економічних систем, під час їх функціонування та розвитку, що забезпечується державою та суспільством, і дозволяє зберігати наявні конституційний лад, соціальну стабільність, недопускаючи їх ослаблення і, тим більше, підрив.

Загрози соціальної безпеки обумовлені розбалансованістю соціальних відносин, тому її система має передбачати наявність відповідного законодавства й системи соціальних і правових цінностей, а також особливу систему відповідальності та контролю. Існування цієї системи, з теоретичної та практичної точок зору, можливо лише при активній взаємодії і взаємоконтролі держави й суспільства щодо створення оптимальної моделі розвитку та соціальних технологій вирішення існуючих у цій сфері проблем. Зокрема, необхідні економічне зростання, забезпечення зайнятості населення та доступу різних верств населення до систем освіти й охорони здоров'я, подолання демографічної кризи, інституціоналізація соціального захисту, збереження та відтворення історико-культурних цінностей, охорона майна громадян тощо.

У залежності від компетенції органів державної влади, громадських структур, покликаних гарантувати соціальну безпеку, можна виділити чотири рівні її забезпечення, а саме: державний, регіональний, місцевий і самоорганізації громадян. Особлива роль для досягнення соціальної безпеки належить державній політиці. Вона передбачає забезпечення ефективної трудової діяльності всього суспільства, його економіки як важливої умови подолання соціальних загроз. Згідно із Стратегією сталого розвитку «Україна –2020» [3, Розділ 2 «Мета реалізації Стратегії та вектори руху»] головними векторами посилення безпеки на середньострокову перспективу є «розвиток», «безпека», «відповідальність» і «гордість», які передбачають забезпечення стійкого розвитку держави, проведення структурних реформ та, як наслідок, підвищення стандартів життя. На наше переконання, таке формулювання векторів руху не позбавлене недоліків, але з нього можна зробити висновок: соціальна безпека держави охоплює підвищення матеріального добробуту громадян на основі реформування системи оплати праці, охорони здоров'я, забезпечення

соціального захисту та дотримання соціальних гарантій. Безперечно, найбільш важливим напрямком підвищення системи безпеки будь-якої країни є забезпечення її фінансової складової. Саме фінансовий стан реального сектора економіки, банківської системи і держави визначає, наскільки успішно будуть вирішуватися проблеми за іншими напрямками соціальної безпеки, тому необхідним є забезпечення фінансової стабільності як на загальнонаціональному, так і на регіональному рівнях.

Список використаних джерел.

1. Соціальна безпека: теорія та українська практика / І. Ф. Гнибіденко, А. М. Колот, О. Ф. Новікова та ін.; за ред. І. Ф. Гнибіденка, А. М. Колота, В. В. Рогового. – К. : КНЕУ, 2006. – 292 с.

2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України» [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 26.05.2015 р. № 287/2015. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>.

3. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.